

освічена робоча сила; накопичений мігрантами стартовий капітал, дуже часто використовується для створення підприємств після повернення їх додому, що сприяє розвитку в країні підприємницької активності та формуванню середнього класу [6, с. 23].

До негативних наслідків активізації відтоку національної робочої сили за кордон можна віднести: втрату висококваліфікованої робочої сили, яка не лише зменшує чисельність працездатного населення в країні та зменшує кількість платників податків, а й забезпечує втрату накопиченого в країні людського капіталу, не даючи їй можливість розвиватися в повній мірі; зменшення віддачі від інвестицій в людський капітал, особливо серед осіб, що отримали освіту за рахунок держави та виїхали після цього за кордон; відсутність відрахувань від заробітної плати мігрантів у соціальні та пенсійні фонди; поширення соціального сирітства в країні та поступовий розпад сімей, через довготривалу відсутність членів родини; зростання цін на товари і послуги на внутрішньому ринку (наприклад житло), при низькій купівельній спроможності більшості населення; збільшення навантаження на пенсійний фонд за рахунок необхідності сплати пенсії мігрантам, які повертаються в Україну по досягненню пенсійного віку; зниження рівня народжуваності у молодих сім'ях.

Проведений аналіз характеру міграційних тенденцій в Україні дав змогу зробити висновок, щодо високого рівня актуальності та заглибленості існуючої проблеми. Основними емігрантами з країни залишаються молоді та висококваліфіковані люди, які виїжджають за кордон втрачають свій накопичений трудовий потенціал працюючи на посадах, що не відповідають наявним в них знанням, вмінням та навичкам. Основними причинами активізації міграційних процесів в Україні є: низький рівень заробітної плати, дисбаланс та велике навантаження на ринку праці, нестабільна соціальна та політична ситуація в країні, ментально високий рівень територіальної мобільності населення країни, тощо. Це говорить про необхідність розробки цілого комплексу заходів, щодо покращення макроекономічного клімату в країні, покращення умов та якості зайнятості населення, розширення можливостей працевлаштування, що в комплексі сприятиме створенню придатного середовища для збереження трудового потенціалу та втримання процесів відтоку висококваліфікованої робочої сили за кордон.

ЛІТЕРАТУРА

1. Міграційний профіль України 2013 [Електронний ресурс]. Міграційна служба України. Режим доступу : http://dmsu.gov.ua/images/files/UKR_Migration_%20Profile_2013.pdf
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Рейтинг країн відповідно до розміру середньостатистичної зарплати, 2015 [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://visasam.ru/emigration/vybor/srednya-zarplata-v-mire.html>.
4. Світяшук А. Академічна міграція [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.cedos.org.ua/uk/osvita/akademichna-mihratsiia>
5. Гайдуцький А. Масштаби потоків еміграційного капіталу в Україну. Вісник НБУ. 2013. № 4. С. 11-14.
6. Гнатюк Т. О. Добровільна зворотна міграція: досвід країн ЄС та перспективи України. Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили]. Сер: Політологія. 2011. Т. 175, Вип.163. С. 22-25.
7. Капітан В. Трудова міграція як аспект проблеми зайнятості в Україні. Ефективність державного управління. 2012. Вип. 32. С. 474-481.
8. Малиновська О. А. Політика сусідніх країн щодо співвітчизників як інструмент поповнення людських ресурсів: виклики та уроки для України. Стратегічні пріоритети. 2013. № 3. С. 138-146.

Цвид Світлана

Науковий керівник – асист. Прийдун Степан

НАРАТИВИ ДЕСЕКУЛЯРИЗАЦІЇ У КРАЇНАХ СУЧАСНОЇ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ

Актуальність дослідження зумовлюється модернізацією думки щодо релігійної ситуації в країнах Західної Європи на сучасному етапі.

Метою статті є аналіз взаємозв'язків, які створюють умови для поширення релігійних тенденцій у секуляризованих спільнотах.

Завдання роботи полягає в окресленні тенденцій, що зароджуються й призводять до зміни постулатів та ролі релігії у країнах Західної Європи.

Релігія – досить важливий момент у політиці, публічній сфері та дискусії у будь-якій частині світу. У «турбулентні часи», епоху безпрецедентних змін, пояснення та обговорення потребує тема десекуляризації, як цілком очікувана відповідь на процеси секуляризації у модерних спільнотах.

Ми звикли констатувати, що країни сучасної Західної Європи наскрізно секуляризовані – такі, які зазнали занепаду релігійних вірувань і практик. Відхід від релігії яких розпочався ще за часів Реформації та Контрреформації, посилювався у часи Просвітництва. Наступ на релігію розпочав Чарльз Дарвін та його «природний відбір» [1], згодом – Карл Маркс [2], Фрідріх Ніцше та його вислів «Бог помер» [3], Зигмунд Фройд та його праця «Тотем і табу» [4]. У СС ст. ця тенденція посилювалася з розвитком науки, технологій та раціоналізації.

Ми можемо сприймати секуляризовану Європу як загальне європейське правило, проте вона містить кілька сценаріїв секуляризації відповідно до історичного контексту. Цю тезу у 1960-их рр. висунув Давід Мартін, британський соціолог релігії, у своїй книзі «Загальна теорія секуляризації». Він стверджує, що класична теорія секуляризації не враховує культурних особливостей, цінностей, ступеня релігійності та історичних процесів, що відбувалися у країнах, які ставали секулярними. Отож, він виділяє чотири типових способи секуляризації: англосаксонський, американський, французький (латинський) та російський, кожен з яких мав свій «спусковий гачок» до поширення процесів секуляризації [5].

Проте західна модерність диктує нові й проблематичні динаміки у сучасну епоху постсекулярності. Ми повинні розуміти, що релігія в жодному разі не зникає з поширенням модернізаційних процесів – навпаки, наразі можемо спостерігати розвиток релігійного плюралізму. На сьогодні секулярні та релігійні динаміки перебувають одночасно в одному часі й просторі. Можна спостерігати таку тенденцію: чим більше в країні діє політична демократія, тим потужніший релігійний розвиток у ній.

Потреба в духовності та пізнанні глибинних сакральних почуттів була завжди. Часто причиною подібних прагнень була внутрішня порожнеча, позбавлення надій та вищої мети. Секуляризовані спільноти все частіше доходять до висновку, що церква не надасть їм відповіді на всі запитання. Коли на шляху до пошуку повноти та усвідомлення стає «інституційна релігія» з масою заборон та догм, то люди віддають перевагу індивідуалізованій формі релігії.

Хосе Казанова, відомий американський науковець та провідний соціолог релігії в сучасному світі, називає це явище «приватними релігіями», вони є протилежністю до «публічних релігій». Особливістю католицизму є те, що він бажає бути приватною релігією у публічному просторі. Релігія, яка знаходиться у публічній сфері становить загрозу демократії та плюралізму у громадянському суспільстві. Натомість він вважає, що релігія на теперішньому етапі знаходить свою публічну роль не на державно-політичному рівні, а швидше за все на рівні громадянського суспільства [6, с. 15–30].

Точкою відліку поширення процесів відмінних від секуляризації можна вважати 1979 р. – закінчення революції в Ірані, яка призвела до повалення не досить демократичного, але доволі толерантного режиму шаха і встановлення жорсткої теократії. Зазнали заборони та були скасовані політичні партії та неісламські організації. Натепер ісламське духовенство має абсолютну монополію на владу, а будь-які спроби змінити цей режим закінчуються трагічно. Незважаючи на високий економічний потенціал Ірану, його нафтові багатства, понад 3 млн людей залишаються тут за межею бідності, кожен десятий громадянин держави – безробітний.

Варто розглядати ісламський фактор у ширших масштабах, акцентуючи на характері ісламського чинника як інтегрального проекту, що має глобалізовану природу. В ісламському світі існує внутрішній плюралізм, у суспільстві не спостерігається боротьби з релігійним фактором, проте це не можна назвати ліберальною демократією.

Світові релігії та міграції між етносами завжди виконували роль своєрідних провідників у поширенні глобалізації. Іслам – не виняток, натомість важливий елемент до формування

світової спільноти, як такої; яка б шукала новий початок до структурованої єдності та релігійного діалогу.

Хибно вважати, що іслам – релігія війни. Цю тезу породжує ліберальний секуляризм, який підтасовуючи факти діяльності радикальних елементів в ісламі створює міф, що війна є обов'язком для всіх мусульман. Іслам – релігія миру, тому перед помірним ісламом, який стоїть на шляху примирення та справедливості, також постає ряд викликів щодо врегулювання глобального тероризму.

Ісламська присутність у Європі особливо спостерігається у Франції, Великобританії та Німеччині. На теперішній час іслам критикує світську релігію та західне секуляризоване суспільство, а з іншого боку використовує принципи відокремлення церкви від державних інституцій та намагається утвердити себе як рівноправну релігію, яка не бажає інтегруватися у європейське середовище. На противагу цьому європейські політики вважають, що іслам можна також секуляризувати. Хосе Казанова пише, що таким чином іслам перейняв роль «іншого» щодо католицизму у секулярній Європі, тому виникає потреба ідентифікації іммігрантів-мусульман як європейців [6, с. 179].

В умовах глобалізації світові релігії стають толерантнішими одна до одної, оскільки світовий економічний розвиток передбачає участь в ньому працівників-віруючих, котрі репрезентують їхні релігії. Під час дискусії про подальшу долю релігії в умовах глобалізації, виділяються дві тенденції: ліберальна та фундаменталістська. Перша виділяється гуманністю та толерантністю до інших, друга ж передбачає домінування традиційного над глобальним [8, с. 320].

Величезний вплив на посилення релігійних тенденцій у Західній Європі надала католицька Польща. Це класичний приклад країни, де секуляризація не відбувалася, церква відіграє тут вагомий роль як у соціальному, так і політичному житті суспільства. З приходом на папський престол Іоана Павла II, поляка, який мав величезний суспільний і моральний авторитет, пожвавлюються процеси суспільно-політичні, церква почала всіляко підтримувати опозиційні демократичні рухи.

Важливе значення для відродження релігійних свобод та демократичних змін не лише для Польщі, а й для інших країн Європи, мало заснування незалежної самоврядної профспілки «Солідарність» у 1980-их рр., яка згодом стала опозиційним суспільно-політичним рухом. Безперечно, це була вагомий зміна свідомості та формування громадянського суспільства, що в свою чергу призвело до повалення тоталітарного комуністичного режиму в Польщі та поховання для неї Радянського Союзу. Польським шляхом до свободи та їх формою опору був католицизм. Ця подія стала важливим елементом у ланцюжку незворотних реакцій, які вплинули на увесь світ.

Польща, ще не будучи країною-учасницею Європейського Союзу, у 2003 р. виступила з ініціативою введення до проекту Конституції ЄС згадки про християнські символи, які б об'єднували Європу. На цьому ґрунті виникли запеклі суперечки, які до кінця не вщухають і досі. Уряди Франції та Бельгії виступили категорично проти цієї новації, посилаючись на принципи секулярності [7, с. 191].

Сьогодні систематичне втручання церкви у політику та суспільні справи обурює європейську спільноту, зокрема йдеться про заборону абортів та про наміри Польщі вийти зі Стамбульської конвенції, яка спрямована на запобігання домашньому насильству і захисту жінок від насильства. Авторитет церкви повільно, але неухильно падає серед молодого покоління, тому частина поляків хоче домогтися «європейських стандартів» у ставленні до релігії.

Отже, безперечно, релігія – одна з частин людського життя, котра присутня в суспільстві та з якою потрібно рахуватися. Тому надалі багато людей шукатиме свій духовний дім та затишок у церквах, зокрема католицькій. Ми повинні змодельовати релігійну ситуацію у завтрашньому світі. Тікаючи від одного Бога, суспільство може прийти до іншого, богоподібного.

Перед нами постає багато питань, наприклад, як і у кого ще Бог зможе трансформуватися. У книзі Ієна Мортімера «Століття змін» провідним ініціатором змін протягом усіх століть автор визначає Бога [9]. Усі тенденції ведуть до того, що Бог займатиме це почесне місце ще не одне століття.

ЛІТЕРАТУРА

1. Чарльз Д. Походження видів шляхом природного відбору або збереження порід у боротьбі за життя, 1859. 548 с.
2. Маркс К. До критики гегелівської філософії права / Карл Маркс. // Institut fur Marxismus-Leninismus, 1927.
3. Ницше Ф. Веселая наука / пер. с нем. В. Топоров. 2015. 352 с.
4. Фрейд З. Тотем і табу / пер. с нім. Р. Ф. Додельцева. 2017. 320 с.
5. Martin D. Notes for a general theory of secularization // European Journal of Sociology. 1969 V. 10, № 2. P. 192–201.
6. Казанова Х. По той бік секуляризації. Релігійна та секулярна динаміка нашої глобальної доби. Київ: Дух і літера, 2017. 264 с.
7. Вододіли секуляризації. Західний цивілізаційний проект і глобальні альтернативи: монографія / Український інститут стратегій глобального розвитку і адаптації. Київ: ФОП Халіков Р.Х., 2017. 240 с.
8. Тимчик О.А. Економіка та релігія: теорія і практика взаємовпливу: монографія: Київ : КНТ, 2014. 410 с.
9. Ієн М. Століття змін. Яке століття бачило найбільше змін і чому це важливо для нас. Харків : Фабула, 2018. 448 с.

Надводський Григорій

Науковий керівник – асист. Прийдун Степан

ПОГЛЯДИ НА ДЕРЖАВУ І ПРАВО МАРТИНА ЛЮТЕРА

Протягом усього середньовіччя католицька церква відігравала визначальну роль у житті суспільства ідеально вписуючись в панівний у Західній Європі феодальний лад. Церковна ієрархія була повним відображенням світської виконавчої вертикалі, подібно як до того у світському феодальному суспільстві вибудовувались різні категорії сеньйорів і васалів, від короля верховного сеньйора до лицаря, так і члени кліру сходили в низ за феодальними ступенями від верховного первосвященника (папи) до парафіяльного кюре. В цей час церква мала великі матеріальні блага і найголовніше, що вона була найбільшим землевласником. Будучи суб'єктом права церква могла присвоювати собі землі та майно, що одержувала від феодалів, а особливо від імператорів Священної Римської імперії. Церковна ієрархія була такою, що часто всі церковні землі знаходилися в інших державах і в цей час належали церковній структурі, що управлялася з Риму. І це все призвело до феодалізації церкви.

Одна з головних передумов Реформації – це криза папства. Тут можна згадати Західну схизму, де папи керувалися своїми політичними амбіціями і таким чином потрапляли в залежність від політичної волі світських монархів [4]. Далі ми бачимо, що не вирішення церковних проблем на Констанцькому (1414–1418 рр.) і особливо Базельсько-Флорентійському соборі (1431–1449 рр.) зумовило появу суспільних рухів, спрямованих на зміну суспільно-політичного устрою [5].

Згідно теорії Герарда Камбрзійського та Адальберона Лаонського середньовічне суспільство складалось з трьох станів. До першого стану вони віднесли «тих, що моляться» (oratores) – священники та ченці; до другого – «тих, що воюють» (bellatores), тобто рицарів; третій стан – «ті що працюють» (laboratores) – селяни. Ця теорія була спрямована на легітимізацію феодального ладу, так, як всі ці суспільні верстви були потрібними один для одного. Але в цей список не були включені чомусь міські жителі, можливо через те, що їхнє ремесло або торгова справа не були богоугодною в очах духовництва? Але як бачимо міста розвивалися і ставали культурними і освітніми центрами, не лише торговими, і таким чином бюргери захотіли, щоб їх помітили і реформаційними рухами почали заявляти про себе.

Ще однією ідейно-ціннісною передумовою було те, що католицька теологія будувалася на ідеї Августина про два царства: «царства Божого» і «царства земного». Згодом середньовічні теологи поділили діяльність людини на сакральну і профану. Сакральна діяльність була приписана тим людям, що займалися питанням спасіння себе і інших, а профана тим, що робили земні справи і були не пов'язані з думками про «вічне». Як правило в категорію до сакральної діяльності входила вся церковна ієрархія, а також ченці і святі. Покликом Бога